

SPREUKEN

6:1-19

Wijsheid in financiële verplichtingen, ijver
en het vermijden van wat God haat

GELEZEN UIT

Herziene Statenvertaling

BELUISTER OF BEKIJK

versvoorvers.org/spreuken/6-1-19

BELUISTER OF BEKIJK

Inhoud

1	Inleiding: wijsheid voor het dagelijks leven	3 min	4
2	De risico's van borg staan	4 min	5
3	Je woord houden en vrijstelling vragen	2 min	8
4	Een kostbare toezegging in Santa Cruz	4 min	9
5	Schulden aflossen en opnieuw onderhandelen	3 min	11
6	De luiaard en de noodzaak van ijver	3 min	13
7	De mier: ijver en vooruitziende wijsheid	5 min	14
8	Vooruit sparen en toch op God vertrouwen	3 min	17
9	Bezittingen beheren als Gods rentmeester	3 min	19
10	Voorzien voor magere tijden en de oude dag	4 min	20
11	Rijkdom ontvangen zonder erop te vertrouwen	2 min	22
12	Genieten van Gods gaven zonder ascese	3 min	23
13	Vrijgevigheid als schat in de hemel	3 min	25
14	Geen schulden nalaten, maar goeddoen	4 min	27

15	De vooruitziende onrechtvaardige rentmeester	3 min	29
16	Geld beheren met het oog op de eeuwigheid	4 min	30
17	De verdorven mens die onheil sticht	2 min	32
18	De betekenis van getallenspreuken	2 min	33
19	Zeven zonden die God verafschuwt	4 min	35
	Om verder te lezen		37

1

Inleiding: wijsheid voor het dagelijks leven

We bevinden ons in dat gedeelte van Spreuken waar Salomo er bij zijn zoon nog steeds op aandringt de juiste keuze te maken in wat hij in het leven nastreeft. En wat hij hem het sterkst aanbeveelt na te streven, is wijsheid. Het zou wat eentonig kunnen gaan lijken, omdat we er verscheidene dagen over doen om dit gedeelte door te werken. Iemand zou kunnen denken: „Volgens mij heb ik de aansporing nu wel gehoord. Misschien moeten we verdergaan.” Blijkbaar vond Salomo herhaling een veilige onderwijsmethode. Dat is wat Petrus in 2 Petrus zei, en ook Paulus zei in zijn brieven dat het geen bezwaar is om zichzelf te herhalen. Mensen moeten iets vaak ingeprent krijgen. Daarom besteedt Salomo aan het begin van het boek negen hoofdstukken aan het duidelijk maken van dit punt. Gaandeweg geeft hij praktische toepassingen, maar de hele strekking van dit gedeelte is eenvoudigweg dat hij er bij zijn zoon op aandringt dat hij beslist de waarde van wijsheid moet kennen en die daarom moet nastreven.

Nu zijn we bij hoofdstuk 6. Het is de bedoeling dat dit een enigszins vluchtig overzicht is, dus ik sta niet bij ieder vers stil om er commentaar op te geven. Wanneer we bij een ander deel van onze studie van Spreuken komen, zullen we er zelfs uitvoeriger op ingaan dan we nu doen.

Hoofdstuk 6:

Mijn zoon, als je borg staat voor je naaste, en je iets met handslag aan een vreemde bevestigt, ben je verstrikt in de woorden van je eigen mond, ben je in de woorden van je eigen mond gevangen. Doe dan dit, mijn zoon, en red je, want je bent in de greep van je naaste gekomen, ga, onderwerp je en dring bij je naaste aan. Geef je ogen geen slaap, en je oogleden geen sluimer. Red je als een gazelle uit de hand van de jager, en als een vogel uit de hand van de vogelvanger.

SPREUKEN 6:1-5

Wat we onder andere zien, is dat veel spreuken specifieke levensterreinen behandelen die een groot deel van het leven beslaan, zoals financiën, financieel beleid, omgaan met geld, enzovoort. We zien in deze aanwijzingen ook andere terreinen waarop wijsheid wordt toegepast. Dat zagen we in het vorige hoofdstuk en zien we op enkele andere plaatsen die nog voor ons liggen: waarschuwingen om niet dwaas in seksuele valstrikken te lopen en andere zaken. Er zijn zo veel belangrijke levensterreinen waarop wijsheid niet slechts iets is waarover een filosoof ergens in een grot zit na te denken. Wijsheid stuurt het gedrag op de meest concrete en praktische terreinen van het leven.

2

De risico's van borg staan

Wat hij hier ter sprake brengt, is een situatie waarin je een bepaalde financiële verplichting bent aangegaan, kennelijk een verplichting die je om te beginnen beter niet had kunnen aangaan. Hij omschrijft dit als borg staan, of borg worden, voor iemand—in dit geval voor je vriend. Er zijn verscheidene spreuken die waarschuwen voor de dwaasheid van het borg staan voor een vreemde, maar hier geldt de

waarschuwing zelfs wanneer het je vriend betreft. Misschien zou je normaal gesproken voor niemand borg staan, tenzij je die persoon als een vriend beschouwde. Het is een gunst die sommige mensen anderen verlenen.

Borg staan betekent dat je verantwoordelijk wordt voor hun verplichtingen. De vorm die ons tegenwoordig waarschijnlijk het meest vertrouwd is, is meetekenen voor een lening aan iemand die niet kredietwaardig is. Diegene probeert geld te lenen, maar de geldverstrekker vertrouwt hem niet omdat hij nog geen kredietwaardigheid heeft opgebouwd. Daarom wil de geldverstrekker dat jij meetekent, zodat jij verantwoordelijk wordt als die persoon niet betaalt. Dat is wat borg staan betekent. Het betekent dat jij ervoor zorgt dat die persoon iets kan verkrijgen, waarbij je jouw goede kredietwaardigheid en je middelen op het spel zet. Salomo raadt dit altijd af.

Er zijn momenten waarop het niet verkeerd is om dit te doen, als het om geld gaat dat je zonder bezwaar kunt verliezen en het een doel betreft dat je goed vindt. Het is duidelijk dat hij zo'n situatie niet voor ogen heeft. Hij heeft een situatie voor ogen waarin het waarschijnlijk niet om iets gaat wat nodig is. Als iemand iets nodig heeft, kun je hem het geld eenvoudigweg geven. Je hoeft niet voor een lening voor hem mee te tekenen. Als je genoeg geld hebt om het risico van meetekenen zonder bezwaar te kunnen dragen, is dat één ding. Hetzelfde geldt als je het geld zonder bezwaar wilt geven om in een werkelijke behoefte te voorzien. Maar dit is vermoedelijk iets waarvoor je niet bereidwillig financieel garant zou staan. Daarom teken je mee in plaats van iets gewoon volledig voor die persoon te betalen.

Wanneer je meetekent, hoop je dat de ander de afbetalingen zal doen. Je zorgt er alleen voor dat de afbetalingen toch worden gedaan als die ander dat niet kan. Maar dit zou uiteraard alleen gaan om situaties waarin je geen schenking wilt doen of waarvoor je niet wilt betalen. Als je dus borg staat, zelfs voor je vriend en vooral voor een vreemde, neem je een risico dat het niet verstandig is te nemen. De persoon die jouw kredietwaardigheid nodig heeft om een lening te krijgen, bevindt zich in een positie waarin hij geen goede kredietwaardigheid of voorspelbare middelen heeft. De geldverstrekker wil hem zonder jouw handtekening geen geld lenen omdat hij geen goede kredietnemer lijkt.

Geldverstrekkers lenen graag aan mensen die goede kredietnemers lijken, want aan hen verdienen geldverstrekkers geld. Maar als ze niet willen lenen, komt dat doordat die persoon in de ogen van een deskundige geldverstrekker een slechte kredietnemer lijkt. Als hij in de ogen van een deskundige geldverstrekker een slechte kredietnemer is, vormt hij waarschijnlijk een heel groot risico. Als jij meetekent, betekent dat dat jij waarschijnlijk uiteindelijk zijn schuld zult moeten afbetalen. Ik weet niet welke omstandigheden in de wereld van de Hebreeën in de oudheid hier worden voorgesteld. Het principe is heel goed van toepassing op het moderne meetekenen voor leningen, of op iedere andere manier waarop je verantwoordelijk wordt voor de gebrekkige kredietwaardigheid van iemand anders. Maar wat de situatie ook was, Salomo wist dat zijn zoon in een situatie terecht kon komen waarin hij zich had verbonden aan iets waaraan hij zich eigenlijk niet had moeten verbinden, en dat hij nu zijn eigen financiële positie in gevaar had gebracht.

En dus zegt hij: als je dat hebt gedaan, als je:

Mijn zoon, als je borg staat voor je naaste, en je iets met handslag aan een vreemde bevestigt,

SPREUKEN 6:1

—dat zou betekenen: als je een overeenkomst hebt gesloten en die met een handdruk hebt bezegeld, of met wat het dan ook is waardoor je je officieel verbindt—dan heb je jezelf in de val gelokt.

ben je verstrikt in de woorden van je eigen mond, ben je in de woorden van je eigen mond gevangen.

SPREUKEN 6:2

3

Je woord houden en vrijstelling vragen

Dat is omdat ervan wordt uitgegaan dat je je woord koste wat het kost moet houden. Hij zegt niet: „Nou, kom je verplichting gewoon niet na.” Dat kun je niet doen. Salomo weet dat integriteit belangrijker is dan al het andere. Als je een verplichting bent aangegaan en er niet onderuit kunt, dan moet je die nakomen, hoeveel pijn het ook doet, hoezeer het je ook steekt en hoeveel je er ook door verliest. Dat is wat we zagen in Psalm 15, vers 4.

Heeft hij gezworen tot zijn schade, zijn eed verandert hij evenwel niet.

PSALMEN 15:4

Dat is de man met het soort integriteit dat God eert, en degene die op Gods heilige berg zal wonen. Het is degene die, hoewel hij zich verbindt tot zijn eigen schade, zich niet terugtrekt. Dat wil zeggen: hij komt zijn verplichting niet zomaar niet na.

Maar Salomo zegt dat je iets anders kunt doen. Je hoeft je verplichting niet te verzaken of per se zelf te betalen, als je vriend je er op de een of andere manier van wil ontslaan. Als je een verplichting bent aangegaan en je vriend ontslaat je ervan, dan ben je ervan af. Dus zegt hij:

Doe dan dit, mijn zoon, en red je, want je bent in de greep van je naaste gekomen, ga, onderwerp je en dring bij je naaste aan.

SPREUKEN 6:3

Dat wil zeggen: je bent aan zijn genade overgeleverd.

Met andere woorden: vraag hem je uit de situatie te ontslaan.

4

Een kostbare toezegging in Santa Cruz

In de jaren zeventig leidde ik 's zomers discipelschapsscholen in Santa Cruz. Omdat ze alleen in de zomer plaatsvonden en niet gedurende de andere negen maanden van het jaar, was het niet praktisch of mogelijk om er het hele jaar door accommodaties voor aan te houden. Dus moest ik elke zomer een aantal panden zien te vinden die ik kon huren om ongeveer 25 studenten drie maanden lang onder te brengen, en alleen voor die drie maanden. Dat is bepaald niet het gemakkelijkste wat er is.

Toen de zomer van 1978 naderde, zocht ik dus naar accommodaties om de studenten en de school in onder te brengen. Meestal was een groot huis voldoende: een groot, oud victoriaans huis met twee verdiepingen of iets dergelijks, dat we konden huren, waar we een heleboel stapelbedden in konden zetten en waar we de studenten drie maanden konden huisvesten.

Een vriend van mij uit de gemeente ging naar Hawaï verhuizen en hij bezat een huis in Santa Cruz. Het was een behoorlijk groot huis. Ik hoorde ervan en vertelde hem dat ik een groot huis zocht om te huren, en vroeg of ik zijn huis mocht bekijken. Dus ging ik erheen en bekeek het, en ik besepte dat het waarschijnlijk heel bruikbaar zou zijn. Het was niet groot genoeg om iedereen erin onder te brengen, maar ik vond de huurprijs die hij vroeg laag genoeg om waarschijnlijk twee huizen te kunnen huren en die samen te gebruiken. De zomer kwam steeds dichterbij en ik was behoorlijk wanhopig, dus ik legde me vast. Ik zei: „Ik huur je huis vanaf juni.”

Kort nadat ik die toezegging had gedaan, ontdekte ik een ander terrein dat veel geschikter was. Het bestond in feite uit twee huizen naast elkaar, met een binnenplaats ertussen. Het leek wel een klein complex. Ik kon die twee huizen samen huren—dus niet zijn huis, maar deze twee huizen die naast elkaar stonden—voor een heel redelijk bedrag, ongeveer zoveel als ik verwachtte dat er aan inkomsten zou binnenkomen.

Dus dacht ik: „Ik kan dat kleine complex huren, maar ik kan niet zowel dat complex als het andere huis van mijn vriend huren. Daar is niet genoeg geld voor.” Zijn huis stond aan de andere kant van de stad, en het zou niet logisch zijn als de locaties van de school zo ver uit elkaar lagen.

Ik ging terug naar hem en zei: „Larry, ik heb voor mijn school een betere locatie gevonden dan jouw huis zou zijn, en ik zou het fijn vinden als ik jouw huis niet hoefde te huren. Ik zou je huis liever niet huren, zodat ik die andere huizen kan huren.”

Hij was behoorlijk van streek, omdat hij bijna naar Hawaï zou verhuizen en iemand nodig had die in zijn huis zou wonen. Hij zei: „Steve, je hebt je ertoe verplicht. Je hebt gezegd dat je het zou huren. Er zijn mensen geweest die hebben gevraagd of ze het konden huren, en ik heb hun verteld dat het al toegezegd was. Ik heb andere aanbiedingen afgewezen. Ik vind dat je je toezegging moet nakomen.”

Dus zei ik: „Goed, dat zal ik doen. Ik zal je huis niet gebruiken, maar ik zal je er wel de huur voor betalen.” Ik wist niet hoe. Ik had geen geld, maar ik dacht: „God wil dat ik mijn toezegging nakom.” Ik wist niet precies hoe, maar ik zei: „Als er toch iemand anders komt die je huis wil huren, zeg dan alsjeblieft tegen die persoon dat het beschikbaar is.”

Dus bad ik heel intens, want ik wist niet hoe ik het me kon veroorloven dit andere huis te huren, waar ik niets aan zou hebben. Het geld dat nodig was om het te huren, zou volledig boven op de inkomsten komen die we konden voorzien.

Ik bad erover en gelukkig kwam er vóór de zomer iemand anders die zijn huis huurde, zodat ik onder die afspraak uitkwam. Maar ik stond op het punt verstrikt te raken door de woorden van mijn mond. Hij had me dat zelfs gezegd, en hij had gelijk. Ik had die toezegging gedaan. Hij had op mij gerekend. Christenen horen mensen te zijn die hun woord houden, hoeveel het hun ook kost om dat te doen. Maar als je er op een rechtmatige manier onderuit kunt komen, doe dat dan. Hij zegt niet dat je je verplichtingen gewoon niet moet nakomen. Hij zegt dat je moet proberen opnieuw te onderhandelen, dat je moet proberen er op een rechtmatige manier onderuit te komen, met instemming van degene tegenover wie je je hebt verbonden. Dat is wat hij zegt.

5

Schulden aflossen en opnieuw onderhandelen

Soms merken mensen dat de schulden hun werkelijk boven het hoofd zijn gegroeid. Het kan behoorlijk slecht gaan met de economie. Heel wat mensen hebben een huis dat onder water staat. Ze zijn meer verschuldigd dan het huis bij verkoop zou opbrengen. Veel mensen hebben creditcardschulden, zitten er werkelijk heel slecht voor en hebben ook andere soorten schulden. Het is duidelijk dat veel mensen gewoon faillissement aanvragen. Persoonlijk denk ik niet dat een christen dat hoort te doen. Een faillissement betekent dat je eenvoudigweg tegen je schuldeisers zegt: 'Je kunt fluiten naar het geld dat je me hebt geleend. Ik ga je niet terugbetalen. De rechtbank heeft mij van die verplichting ontslagen. Volgens de rechtbank hoef ik je niet te betalen.' Maar de Bijbel zegt:

De goddeloze leent en betaalt niet terug, maar de rechtvaardige ontfermt zich en geeft.

PSALMEN 37:21

Dat is voor mij ook altijd belangrijk geweest. Als ik geld leen, betaal ik het terug, zelfs als ik de rest van mijn leven piepkleine bedragen moet betalen.

Maar in veel gevallen bestaat er een andere mogelijkheid dan failliet gaan. Je kunt naar een kredietverstrekker gaan en zeggen: 'Luister, op dit moment kan ik het me niet veroorloven dit bedrag te betalen, maar zou je akkoordgaan met een andere regeling die wel haalbaar is? Ik kan kleinere bedragen aflossen. Of als je de totale schuld verlaagt, lukt het me misschien wel.' Ze hoeven geen ja te zeggen. Maar als ze dat wel doen, is dat niet onchristelijk. Als de kredietverstrekker bereid is opnieuw over de regeling te onderhandelen, is dat prima. Het is niet immoreel om hen te vragen dat te doen. Het verdient de voorkeur dat je betaalt wat je hebt toegezegd te zullen betalen. Maar als zij je ervan willen ontslaan, is er niets mis mee het te proberen. Er is niets mis mee erom te vragen. Dat is wat hij zegt.

Hij zegt:

Mijn zoon, als je borg staat voor je naaste, en je iets met handslag aan een vreemde bevestigt, ben je verstrikt in de woorden van je eigen mond, ben je in de woorden van je eigen mond gevangen. Doe dan dit, mijn zoon, en red je, want je bent in de greep van je naaste gekomen, ga, onderwerp je en dring bij je naaste aan. Geef je ogen geen slaap, en je oogleden geen sluimer. Red je als een gazelle uit de hand van de jager, en als een vogel uit de hand van de vogelvanger.

SPREUKEN 6:1-5

Maak dit je hoogste prioriteit, zelfs voordat je gaat slapen. Ga over deze overeenkomst onderhandelen en probeer onder die toezegging uit te komen.

Hij zegt dat als je schulden hebt of ergens toe verplicht bent—in dit geval tot het betalen van de schuld van iemand anders—je net een dier bent dat in de val is gelopen of waarop wordt gejaagd. Je bevindt je in een bijzonder ongewenste positie.

6

De luiaard en de noodzaak van ijver

Dan zegt hij, nog altijd over financiële zaken, in vers 6:

Ga naar de mier, luiaard, zie zijn wegen en word wijs. Hoewel hij geen aanvoerder heeft, geen leidinggevende of heerser, maakt hij zijn eten gereed in de zomer, verzamelt hij zijn voedsel in de oogst tijd. Hoelang, luiaard, blijft u liggen? Wanneer staat u op uit uw slaap? Een beetje slapen, een beetje sluimeren, een beetje liggen met gevouwen handen! Zo komt uw armoede over u als een wandelaar en uw gebrek als een gewapend man.

SPREUKEN 6:6-11

Deze uitdrukking, ‘een beetje slapen, een beetje sluimeren’, wordt later in Spreuken in een andere situatie herhaald. Maar het is gebruikelijk dat het boek Spreuken over de luiaard, de luie of trage mens, spreekt als de dwaas bij uitstek. Salomo gaat ervan uit dat genoeg te eten hebben, genoeg hebben om jezelf onderdak te bieden en misschien zelfs nog meer—financieel welvarend zijn—een wenselijk doel is. Daarom is iedereen die dat doel voor ogen heeft een dwaas als hij niet hard werkt. In Spreuken wordt telkens weer bijzonder sterk benadrukt dat je geen luiaard moet zijn. De luiaard wordt in Spreuken telkens weer als de dwaas genoemd, omdat lui zijn duidelijk geen verantwoorde of verstandige manier is om je toekomstige financiële zekerheid te waarborgen.

Je zou kunnen zeggen: ‘Steve, jij hebt helemaal geen financiële zekerheid. Waar heb je het tegen ons over?’ Dat klopt. Als ik een luiaard was, zou ik me daar slecht over voelen. Dat wil zeggen: als ik niets deed en geen enkel financieel vooruitzicht voor de toekomst had, zou ik vinden dat ik een dwaas was. Er zijn verschillende manieren om druk bezig te zijn, en druk bezig zijn met de bediening is ook werk, zelfs als het niets oplevert. God als werkgever hebben betekent niet dat je werkloos bent.

IJver is op elk terrein noodzakelijk. Eigenlijk denk ik dat het, als je voor God werkt, belangrijk is om nog ijveriger te zijn dan wanneer je voor een mens werkt, niet minder ijverig. Ik heb mensen soms horen zeggen dat ze voltiids in de bediening staan. Maar als je bekijkt hoe ze hun dag doorbrengen, ziet het er niet naar uit dat ze voltiids iets specifiek doen. Sommige mensen zeggen dat ze God dienen, maar als ze een aardse werkgever zo zouden dienen, zouden ze ontslagen worden. Want ze zijn lui en maken niet werkelijk een volledige werkdag.

Weet je. Dus of je nu God dient, voor jezelf werkt of in dienst bent van een werkgever, ijverig zijn is in de eerste plaats de enige manier om eerlijk te zijn tegenover je werkgever, als je die hebt. Je bent namelijk aangenomen om een bepaalde hoeveelheid werk te doen en om dat goed te doen. Een christen behoort zijn werk te doen

En alles wat u doet, doe dat van harte, als voor de Heere en niet voor mensen,

KOLOSSENZEN 3:23

Dienaren behoren hun meesters ijverig te dienen als voor de Heere. Wat je ook doet, je moet er niet lui in zijn. Spreuken zal daar veel over zeggen wanneer we het boek verder behandelen, zoals we zullen zien.

7

De mier: ijver en vooruitziende wijsheid

In dit specifieke geval wordt de mier voorgesteld als het voorbeeld en het geneesmiddel voor een luiaard, want de mier is allesbehalve een luiaard. Het is interessant dat Salomo in die oude tijd zo veel over mieren wist als hij hier blijkt te weten. Hij was werkelijk iemand die nauwlettend waarnam. Volgens mij hadden ze in die tijd nog geen glas, dus hij kan geen mierenboerderij hebben gehad. Hij kan niet naar een dwarsdoorsnede van een mierengemeenschap hebben zitten kijken zoals wij dat tegenwoordig kunnen, om te zien hoe georganiseerd die is en hoe druk ze voortdurend bezig zijn. Hij kon ze bovengronds zien lopen en lasten zien dragen die

groter waren dan hun eigen lichaam. Een mier kan een takje dragen dat waarschijnlijk vijf of tien keer haar eigen gewicht weegt. Mieren zijn ongelooflijke werkers en zijn altijd aan het werk. Ze lijken gewoon nooit op te houden.

Wat hij in het bijzonder over ze opmerkt, is dat ze een zekere wijsheid lijken te bezitten waarmee ze magere tijden voorzien. Ze weten dat de winter eraan komt en dat er dan minder voedsel te verzamelen zal zijn. Daarom slaan ze het in de zomer op, wanneer er overvloed is. In Spreuken wordt aangeraden iets opzij te leggen voor de toekomst. In Spreuken staat:

Een schrandere ziet het kwaad en verbergt zich, maar onverstandigen gaan voort en zullen daarvoor boeten.

SPREUKEN 22:3

Dat staat later in Spreuken zelfs twee keer.

De mier wordt aanbevolen vanwege haar wijsheid, en niet alleen vanwege haar ijver. Ze heeft namelijk de kennis of de vooruitziende blik om te weten dat er een tijd van nood zal komen, en dat je in sommige seizoenen harder moet werken. Je moet hooien wanneer de zon schijnt, want er zijn tijden waarin de zon niet zal schijnen en je geen hooi kunt binnenhalen. Dus werk je in bepaalde seizoenen harder.

De mier is natuurlijk niet echt zo intelligent. De hersenen van een mier zijn ongeveer zo groot als een molecuul. Ze heeft echt niet zoveel hersens, maar ze heeft inzichten die God haar heeft gegeven. Dat is iets geweldigs wat God in de schepping heeft gedaan. Hij had allerlei dingen anders kunnen doen, maar Hij deed dingen om de wijzen te beschamen:

Maar het dwaze van de wereld heeft God uitverkoren om de wijzen te beschamen, en het zwakke van de wereld heeft God uitverkoren om het sterke te beschamen.

1 KORINTHE 1:27

Daaronder vallen ook de wijze atheïsten.

Je ziet iets wat zo klein is als een mier, met zulke kleine hersenen, en toch zie je dat hun gemeenschap georganiseerd is. Ze vertonen iets wat op wijsheid lijkt. Als mensen dezelfde dingen deden, zou dat zijn omdat ze intelligent zijn. Mieren zijn niet intelligent. God stuurt ze gewoon aan, en ze doen wat Hij wil.

De instincten van dieren getuigen zo duidelijk van het bovennatuurlijke. Denk maar aan de trekpatronen van vogels, vlinders, zeeschildpadden en allerlei schepselen die ongelooflijke prestaties leveren. Zalmen keren vijftientig jaar nadat ze geboren zijn terug naar hun paaigebied, terwijl ze daar in de tussentijd niet zijn geweest, en gaan naar precies dezelfde plek. Deze dierlijke instincten zijn in werkelijkheid duidelijk Gods wijsheid, die in deze dieren is ingebouwd, want ze weten niet wat ze doen. De evolutie kan onmogelijk verklaren hoe zulke instincten zich hebben ontwikkeld. Ze moeten ergens vandaan komen.

Je zou kunnen aanvoeren dat een schepsel dat met zulke instincten wordt geboren een voordeel heeft en daardoor via natuurlijke selectie een grotere overlevingskans zou hebben. Maar eerst moet je het instinct krijgen, voordat je een dier kunt hebben dat het bezit. Waar komt die wijsheid vandaan? Waar leert een mierenkolonie hoe ze zich moet organiseren met werksters en darren en al die verschillende dingen? Hetzelfde geldt voor bijen.

Salomo had duizend jaar voor Christus al over deze dingen nagedacht en onderkend dat er een zekere wijsheid in deze piepkleine schepselen zit. Het is geen wijsheid die uit hun eigen verstandelijke vermogen voortkomt, maar Gods wijsheid, die tot ons nut wordt getoond. We behoren naar ze toe te gaan, naar ze te kijken en van ze te leren. Dat is wat God voor ons voor ogen had toen Hij dit wijze gedrag in ze inbouwde.

Het is ook interessant dat in vers 8 over de werkmier wordt gesproken als vrouwelijk:

Ze legt in de zomer haar voorraad aan.

Dat klopt inderdaad, hoewel ik niet denk dat Salomo een microscoopje had waarmee hij kon kijken en zien: 'Is dit hier een mannetje of een vrouwtje?' Maar hij heeft gelijk. De werkmieren zijn allemaal vrouwtjes, en op de een of andere manier wist hij dat.

8

Vooruit sparen en toch op God vertrouwen

Maar hoe zit het dan met die kwestie van voorraden aanleggen voor de toekomst? Zei Jezus niet:

Wees dan niet bezorgd over de dag van morgen, want de dag van morgen zal voor zichzelf zorgen; elke dag heeft genoeg aan zijn eigen kwaad.

MATTHEÛS 6:34

En:

Verzamel geen schatten voor u op de aarde, waar mot en roest ze verderven, en waar dieven inbreken en stelen;

MATTHEÛS 6:19

Sprak Hij niet over de rijke dwaas die overvloed had, en daarom grotere schuren bouwde en alles daarin opsloeg en zei:

En ik zal tegen mijn ziel zeggen: Ziel, u hebt veel goederen liggen voor veel jaren. Neem rust, eet, drink en wees vrolijk.

LUKAS 12:19

Leek Jezus niet te onderwijzen dat men niets voor de toekomst opzij moest leggen? Soms klinkt het wel zo. Natuurlijk probeerde Jezus met wat Hij onderwees, en met wat Hij altijd onderwijst, mensen zo te vormen dat ze de juiste gezindheid van het hart hebben. De gezindheid van het hart komt vaak tot uiting in gedrag. In feite is dat bijna altijd zo. De rijke dwaas was geen dwaas omdat hij rijk was, maar omdat hij geen rekening hield met God en in wezen de mammon diende, het geld diende. Hij stelde zijn vertrouwen op zijn geld, niet op God.

Het is een dunne scheidslijn. Als je bezittingen hebt, kun je daarop vertrouwen, of je kunt op God vertrouwen. Niemand kan zeggen of je op je bezittingen of op God vertrouwt, tenzij je het hun vertelt. Mensen die bezittingen hebben, kunnen daarop vertrouwen, maar dat hoeft niet. Jezus zei beslist tegen Zijn discipelen dat ze niet op rijkdom moesten vertrouwen. Daarbij gebruikte Hij soms zelfs een overdrijving:

Zo kan dan ieder van u die niet alles wat hij heeft, achterlaat, geen discipel van Mij zijn.

LUKAS 14:33

In zekere zin is dat geen overdrijving, want in ons eigen hart doen we afstand van alles wat we hebben. Wanneer we volgelingen van Christus worden, dragen we het eigendomsrecht van onze goederen over aan God. Vervolgens moeten we met alles wat we hebben doen wat Hij wil, want het zijn Zijn bezittingen. Maar in veel gevallen kan Hij mensen ertoe leiden dingen te behouden voor verschillende doelen die Hij ermee heeft. En andere mensen kan Hij opdragen alles of een deel ervan te gelde te maken. Het punt is dat het allemaal dingen van God zijn en dat je niet op die dingen vertrouwt. Doe je dat wel, dan ga je in tegen wat Jezus onderwijst.

Jezus zei:

Verzamel voor jezelf geen schatten op aarde.

Maar wat als je die niet voor jezelf verzamelt, maar voor het Koninkrijk van God, voor Gods doeleinden? Wat als God je een overschot heeft gegeven omdat Hij wil dat je het in het Koninkrijk van God investeert, maar je het moet behouden totdat je weet wat je ermee moet doen? Het bevindt zich in een of andere vorm onder jouw beheer, omdat je een rentmeester bent. Je bent een beheerder van wat van God is. Niemand kan naar wat je hebt kijken en zeggen dat je in strijd handelt met wat Jezus over het verzamelen van schatten heeft gezegd, tenzij diegene zeker weet dat je ze voor jezelf hebt verzameld. Want dat is wat Jezus zei dat je niet moest doen.

9

Bezittingen beheren als Gods rentmeester

Alles wat we hebben is van God. Omdat we Gods eigendommen beheren, rust op ons de plicht om wijze rentmeesters te zijn. Wijs rentmeesterschap betekent verstandig beheer. Er zijn mensen die geroepen zijn om bijvoorbeeld naar het zendingsveld te gaan, of om dingen te doen die door de aard van wat God hun opdraagt vereisen dat ze alles te gelde maken en van dag tot dag op God vertrouwen. Zulke roepingen bestaan. Maar niet iedereen heeft zo'n roeping, waarbij je geen idee hebt waar het geld vandaan zal komen, er niets in de voorraadkast ligt en je niet weet waar de volgende maaltijd vandaan zal komen.

Er zijn mensen zoals George Müller en Hudson Taylor die het gevoel hadden dat God wilde dat ze zo leefden. Maar zij wisten zelf dat God niet van iedereen verlangde dat die zo leefde. Ik denk zelfs dat George Müller niet eens geloofde dat God van hem verlangde dat hij zo leefde. Hij koos ervoor. Hij zei dat hij het wilde doen omdat het in zijn hart was om een voorbeeld voor christenen te zijn en hun te laten zien dat God trouw is en dat de christen op God kan vertrouwen. Ik denk niet dat Müller meende dat God van hem verlangde dat hij dat deed. En hij geloofde beslist niet dat God van iedereen verlangt dat die het doet.

Het voornaamste wat God wel van iedereen verlangt, is dat ze op God vertrouwen en niet op materiële dingen. Ook moeten ze de dingen die ze bezitten niet als hun eigendom zien, maar als Gods eigendommen, die hun gegeven zijn om voor Hem te beheren. Als je andermans eigendom beheert, moet je dat met wijsheid doen. Als je een dwaze en verkwistende rentmeester bent, moet je rekenschap afleggen. De eigenaar van de goederen zal je op een dag ter verantwoording roepen en zeggen: 'Wat is er gebeurd? Ik heb je dit eigendom gegeven om voor mij te beheren, en jij hebt mij failliet laten gaan, tenminste in het gedeelte waarvoor jij verantwoordelijk was.'

Omdat we alle dingen die ons toevallen, of het er nu veel of weinig zijn, als Gods eigendommen beschouwen, moeten we gewetensvol zijn. Het is alsof je als bedrijfsleider van een winkel, bijvoorbeeld Costco, bent aangenomen en beslissingen moet nemen. Ik weet niet of de bedrijfsleiders van Costco beslissingen nemen of dat

die beslissingen op een hoger niveau worden genomen, maar denk eens aan een kleine buurtwinkel van een echtpaar. Iemand die rijk genoeg is om een winkel te bezitten, neemt jou als bedrijfsleider in dienst. Het is de bedoeling dat je elke dag de zakelijke beslissingen neemt en hopelijk het vermogen van de eigenaar vergroot. Daarvoor betalen ze je. Dat is jouw verantwoordelijkheid.

Als je een goede bedrijfsleider bent, zal de eigenaar meer klanten krijgen en voorspoed hebben. Misschien zul jij ook voorspoed hebben, maar daar gaat het voor jou niet om. Je bent niet aangenomen om jezelf rijker te maken, maar om ervoor te zorgen dat de eigenaars rijker worden. Daarom nemen ze je aan: zodat zij voorspoed zullen hebben. Daarom rust op christenen de plicht om verstandig met financiën te leren omgaan, want het beheer van financiën is een morele kwestie. Je werkt met de spullen van iemand anders. Als je de spullen van iemand anders verspilt en kwijtraakt, lijkt dat een beetje op stelen. Daarom staat er in Spreuken veel advies over het beheer van geld, over welke beleidslijnen je moet volgen en welke je niet moet volgen.

10

Voorzien voor magere tijden en de oude dag

Er zijn beslist bepaalde bedrijfstakken en ondernemingen waarin er magere en vette tijden zijn. Er zijn perioden waarin de zaken een tijdlang uitstekend zullen lopen, en daarna kun je verwachten dat ze een tijdlang niet uitstekend zullen lopen. Dus profiteer je van de tijden waarin dat wel zo is, zoals de mier dat doet, zodat je het bedrijf de winter door draaiende kunt houden.

Misschien kunnen we uit het voorbeeld van deze mier, die een voorraad aanlegt voor moeilijke tijden, ook een persoonlijke les trekken wanneer we aan onze oude dag denken. Als we jong en sterk zijn, is het zomer. We kunnen geld verdienen; we kunnen productief zijn. Maar we weten, of hebben in elk geval reden om het mogelijk te achten, dat we oud zullen worden en zonder werk zullen raken en niet meer inzetbaar zullen zijn. Of misschien raken we, zelfs voordat we oud zijn, op de een of andere manier arbeidsongeschikt. Er zijn allerlei onvoorspelbare dingen. Daarom vinden sommige mensen dat ze voor hun oude dag een voorraad moeten aanleggen.

Misschien moeten sommige mensen dat doen. Misschien is dat de wijsheid die God hun geeft, omdat Hij van plan is in hun onderhoud te voorzien door middel van hun huidige werk en door alle maatregelen die zij nemen om de inkomsten te laten doorlopen nadat ze niet meer in staat zijn om te werken — met andere woorden, wanneer ze met pensioen gaan.

Maar als iemand dat doet, moet diegene nog steeds beseffen dat hij misschien ten onrechte op zijn pensioen vertrouwt, of op iets anders dan God. Hij kan die dingen hebben en toch op God vertrouwen. Iemand kan zeggen: ‘God heeft mij gezegend doordat Hij het mij mogelijk heeft gemaakt om voor mezelf te zorgen zodra ik niet meer kan werken. God heeft mij, net als de mier, in de zomer overvloed gegeven. De winter zal komen, wanneer ik niet meer kan werken, en God heeft voor mij gezorgd.’

Maar iemand kan al die regelingen hebben getroffen en toch nerveus zijn en niet op God vertrouwen, omdat hij vertrouwt op wat hij heeft opgepot. Dan moet hij zich zorgen maken: wat als er een crisis uitbreekt? Wat als mijn kinderen geld nodig hebben? Wat als de economie volledig instort? Wat als het pensioen stopt, of het Amerikaanse vier-nul-één-k-pensioenplan, of waar mensen tegenwoordig ook maar van afhankelijk zijn? Ik heb geen van die dingen.

Het punt is dat mensen zich zelfs zorgen kunnen maken wanneer ze dat wel hebben, omdat je nooit weet of je genoeg hebt. Je berekent dat je in de toekomst misschien een bepaald bedrag nodig hebt voor de rest van je leven. Wat als je veel langer leeft dan je hebt berekend? Wat als je dertig jaar in een verpleeghuis voor mensen met alzheimer verblijft, in leven blijft en het vermogen opsoupeert? Waarschijnlijk geen dertig jaar; mensen leven met alzheimer gewoonlijk niet zo lang. Maar het punt is: misschien duurt het langer dan praktisch en financieel haalbaar is.

Je moet nog steeds op God vertrouwen wat de toekomst betreft, want wat je voor de toekomst kunt opsparen, kan ontoereikend zijn. God weet het; jij niet. Je moet dus beslissingen nemen vanuit het besef dat jouw spullen Gods spullen zijn en dat God Degene is Die in je onderhoud voorziet.

Eerlijk gezegd is het mogelijk dat God een christen ertoe leidt om niet voor zijn toekomst opzij te leggen wat een werelds ingesteld mens wel voor zijn toekomst zou opsparen. God zegt dan: ‘Ik heb enkele dienaren die dat nu nodig hebben. Jij denkt dat

je het in de toekomst misschien nodig zult hebben, en daarom leg je het opzij. Ik heb in een ander land enkele hongerige dienaren van wie de gezinnen dat nu nodig hebben. Geef het hun nu, dan zal Ik in de toekomst voor jou zorgen.'

God zal ieder afzonderlijk leiden. Dat is iets persoonlijks. Wat ik zou willen suggereren, is dat Salomo zegt dat het goed is om te berekenen wat je door de magere tijden heen zal helpen, als je probeert een onderneming draaiende te houden die magere en vette tijden doormaakt. Zo doet de mier dat ook gedurende de winter. Hij gebruikt goede financiële wijsheid.

11

Rijkdom ontvangen zonder erop te vertrouwen

Maar hetzelfde financiële beleid is niet noodzakelijk van toepassing op de roeping van iedere persoon in iedere situatie. Goede wijsheid is dat wel, maar hetzelfde beleid niet noodzakelijk, vanwege wat er in 1 Timotheüs 6:17-19 staat. Paulus zei:

Beveel de rijken in deze tegenwoordige wereld dat zij niet hoogmoedig zijn, en hun hoop niet gevestigd houden op de onzekerheid van de rijkdom, maar op de levende God, Die ons alle dingen in rijke mate verschaft om ervan te genieten; ook om goed te doen, rijk te zijn in goede werken, vrijgevig te zijn en bereid om samen te delen. Zo verzamelen zij voor zichzelf een schat: een goed fundament voor de toekomst, opdat zij het eeuwige leven verkrijgen.

1 TIMOTHEÛS 6:17-19

Dit is wat rijke mensen onderwezen moet worden. Rijke christenen moeten in deze lessen tot discipelen worden gevormd. Een schrijver van wie ik me herinner dat ik jaren geleden iets van hem las, zei dat volgens hem iedere gemeente op haar zondagsschool een klas voor rijke christenen zou moeten hebben, om rijke christenen te onderwijzen in wat rijke christenen onderwezen behoren te worden. Paulus zei dat

je rijke christenen moet onderwijzen om niet hoogmoedig te zijn en niet op hun onzekere rijkdom te vertrouwen, maar op de levende God. Die laatste regel is heel belangrijk. God verlangt niet van ons dat we een Spartaans leven leiden, tenzij Hij dat natuurlijk wel verlangt. Dat kan voor sommige mensen zo zijn, maar het is niet vanzelfsprekend dat christenen geacht worden te leven zonder te genieten van de dingen die God hun geeft. Hij zegt dat Hij ons die dingen rijkelijk geeft om ervan te genieten. Soms hebben mensen een bijna monastiek beeld van het christendom, waarin wij allemaal in volstrekte armoede zouden moeten leven, in een door armoede geteisterd klooster of een religieuze gemeenschap, omdat dat geestelijker zou zijn. In werkelijkheid is het christendom geen ascetische godsdienst. Johannes de Doper was een goed voorbeeld van een asceet. Hij bezat niet veel, waarschijnlijk niets behalve het kameelhaar dat hij droeg en de sprinkhanen en honing die hij iedere dag at. Waarschijnlijk moest hij elke dag weer nieuwe sprinkhanen en honing bij elkaar scharrelen. Hij leefde ascetisch. Hij ontzegde zichzelf comfort. Hij genoot niet van de gemakken van dit leven. Dat was zijn keuze. Dat was zijn roeping.

12

Genieten van Gods gaven zonder ascese

Maar Jezus was niet zo. Juist op dat punt maakte Jezus onderscheid tussen Zichzelf en Johannes de Doper. Hij zei:

Want Johannes is gekomen, hij at niet en hij dronk niet, en ze zeggen: Hij heeft een demon. De Zoon des mensen is gekomen, Die wel at en dronk, en ze zeggen: Ziedaar, een vraatzuchtig mens en een drinker, een vriend van tollenaars en zondaars. Maar de Wijsheid is gerechtvaardigd door Haar kinderen.

MATTHEÛS 11:18-19

en jullie bekritisieren hem. Jullie zeggen dat hij een religieuze demon had. Maar: de Zoon des mensen kwam eten en drinken.

Met andere woorden, Jezus was anders dan Johannes. Jezus kwam niet als asceet. Hij genoot van een goede maaltijd. Hij genoot ervan met mensen een feestmaal te houden, zelfs met het soort mensen met wie de religieuze Farizeeën niet omgingen.

Er is niets mis mee om te genieten van wat God heeft verschaft. Jezus kwam niet om een vorm van ascese te bepleiten, die bijvoorbeeld zo populair werd in de monastieke bewegingen en altijd populair blijft onder sommige religieus ingestelde mensen.

Mensen die belangstelling hebben voor religieuze of geestelijke zaken kunnen duidelijk uit balans raken. Daardoor hechten ze niet de juiste waarde aan materiële dingen en besteden ze niet de juiste aandacht aan hun materiële verantwoordelijkheden.

God, zegt Paulus, heeft ons alle dingen rijkelijk gegeven om ervan te genieten. Maar we moeten dit onthouden. Jezus zei:

Het is beter. Dat betekent gelukkiger, en je zou kunnen zeggen: plezieriger.

Ik heb u in alles laten zien dat men, door zo te arbeiden, het moet opnemen voor de zwakken en de woorden van de Heere Jezus in herinnering moet houden, namelijk dat Hij gezegd heeft: Het is zaliger te geven dan te ontvangen.

HANDELINGEN 20:35

Dus als God mij alle dingen rijkelijk heeft gegeven om ervan te genieten en ik geef ze weg, dan geniet ik ervan. Geven is plezieriger dan ontvangen. Dat vind ik tenminste, al moet je eerst ontvangen voordat je kunt geven. Het moet dus binnenkomen en weer weggaan.

Het punt is dat je niet hoeft te denken dat God niet wil dat je geniet van dingen in het leven. Hij gaf Adam en Eva alles in de hof om ervan te genieten, en daar zondigden ze niet mee. Van de hof genieten was wat God hun had opgedragen: van elkaar genieten en van hun gezinsleven genieten, zoals ze daar nog meer van zouden hebben genoten als ze niet hadden gezondigd. God heeft mensen gemaakt om van Zijn gaven te genieten. Paulus zegt dat het nu niet anders is. God geeft ons alle dingen rijkelijk en vrijelijk om ervan te genieten, maar we moeten ons laten leiden door wat Jezus zegt.

Natuurlijk genieten we misschien wel het meest van de dingen die God heeft gegeven wanneer we ze weggeven. Ik denk dat dit het gelukkigste is wat we ermee kunnen doen. Maar dat betekent niet dat er van ons wordt verwacht dat we alles weggeven en er op geen enkele andere manier van genieten.

13

Vrijgevigheid als schat in de hemel

Maar in vers 18 zei hij tegen de rijken:

ook om goed te doen, rijk te zijn in goede werken, vrijgevig te zijn en bereid om samen te delen.

1 TIMOTHEÛS 6:18

Als mensen rijk zijn en een goed fundament voor de toekomst willen leggen, om zich met hun geld te verzekeren van het soort toekomst waarop ze hopen, zegt hij dat er een manier is waarop ze dat kunnen doen. Ze kunnen rijk zijn in goede werken, want als je Gods werk doet, betaalt Hij Zijn arbeiders altijd op tijd. Ze moeten bereid zijn om te geven en bereid zijn om te delen. Zo leggen ze voor zichzelf een fundament voor de toekomst.

Delen en geven zijn in Gods ogen bijna als zakelijke transacties. Als je voor de toekomst een voorraad wilt aanleggen zoals de mier dat doet, als je financieel een goed fundament voor de toekomst wilt leggen, dan zei Jezus:

Verzamel geen schatten voor u op de aarde, waar mot en roest ze verderven, en waar dieven inbreken en stelen; maar verzamel schatten voor u in de hemel, waar geen mot of roest ze verderft, en waar dieven niet inbreken of stelen;

MATTHEÛS 6:19-20

Hoe doe je dat? Hij zei tegen de rijke jongeman:

Jezus zei tegen hem: Als u volmaakt wilt zijn, ga dan heen, verkoop wat u hebt, en geef het aan de armen, en u zult een schat hebben in de hemel; en kom dan en volg Mij.

MATTHEÛS 19:21

Door aan de armen te geven, stort je iets op de bank in de hemel. In Lukas 12, geloof ik, zei Jezus tegen Zijn discipelen:

Verkoop uw bezittingen en geef de opbrengst weg als liefdegave. Maak voor uzelf beurzen die niet verslijten, een schat die niet opraakt, in de hemelen, waar de dief niet bij komt en die door de mot niet aangetast wordt.

LUKAS 12:33

Dus door aan de armen te geven, stort je schatten in de hemel.

De mier doet er verstandig aan schatten op te slaan met het oog op de toekomst. Ook wij doen er verstandig aan dat te doen. Salomo heeft dit misschien wel of misschien niet begrepen, maar het Nieuwe Testament vertelt ons dat de hemel de beste plaats is om ze op te slaan. Een van de beste dingen die je kunt doen om een goed fundament te leggen met het oog op de toekomst, is nu aan de armen geven, want daarmee geef je aan God. Jezus zei:

En de Koning zal hun antwoorden: Voorwaar, Ik zeg u: voor zover u dit voor een van deze geringste broeders van Mij gedaan hebt, hebt u dat voor Mij gedaan.

MATTHEÛS 25:40

Dus wanneer je aan de armen geeft, vooral aan arme christenen of voor de noden van arme christenen, geef je aan Christus, en Hij rekent dat als een storting. Later staat er in Spreuken:

Wie zich ontfermt over de arme, leent uit aan de HEERE. Hij zal hem zijn weldaad vergelden.

SPREUKEN 19:17

Ik zou graag willen dat God bij mij in de schuld staat. Ik zou Hem graag geld lenen. Geven aan de armen is een manier om leningen aan God uit te hebben staan, die Hij op tijd zal terugbetalen.

14

Geen schulden nalaten, maar goeddoen

Ik herinner me dat ik hoorde over mensen aan wie in de negentiende eeuw was verteld dat de wederkomst op een bepaalde dag zou plaatsvinden. Natuurlijk is er in recentere tijd nog zo'n moment geweest, maar van tijd tot tijd zeggen mensen dat ze weten wanneer Jezus terugkomt. De mensen die werkelijk dom genoeg zijn om zulke mensen te geloven, doen soms echt domme dingen. Voor zover ik heb gehoord, zijn er meer dan eens mensen geweest die dachten dat Jezus op een bepaalde dag zou komen en toen hun creditcards tot de limiet gebruikten. Ik weet niet of dit een waargebeurd of een apocrief verhaal is, maar ik heb dit meer dan eens gehoord: mensen die dachten dat Jezus de volgende dag zou komen, gingen eropuit en gebruikten hun creditcards tot de limiet.

Is dat het laatste wat je wilt doen voordat je God ziet? Geld lenen dat je niet gaat terugbetalen? Stelen? Is het laatste wat je wilt doen voordat je God ontmoet, van mensen stelen? Dat is wel het vreemdste wat ik me zou kunnen voorstellen. Wat ga je 24 uur lang doen met de spullen die je hebt gekocht? 24 uur lang stevig feesten? Is dat hoe je je voorbereidt om God te ontmoeten? Dat is zo vreemd. Wat een mentaliteit. Mensen denken: 'Ik ga dit niet terugbetalen, want Jezus komt, dus ik ga gewoon

enorme rekeningen maken.' Je bedoelt je schuldeisers beroven, toch? Je neemt geld van hen aan zonder enige bedoeling om het terug te betalen. Dus je wilt als een goddeloos mens deze wereld verlaten, zoals de Bijbel zo iemand omschrijft:

De goddeloze leent en betaalt niet terug, maar de rechtvaardige ontfermt zich en geeft.

PSALMEN 37:21

Ik zal je dit zeggen: ik ben blij dat ik niet word terugbetaald voor alles wat ik doe. Natuurlijk weet alleen God van de meeste dingen die ik doe, maar voor sommige dingen waarvan mensen weten dat ik ze doe, krijg ik niets. Daar ben ik blij om, want dat betekent dat er, wanneer ik sterf, mensen bij mij in de schuld zullen staan en God bij mij in de schuld zal staan. Dat bevalt me wel. Mensen zeggen dat je nooit meer kunt geven dan God, of ze zeggen dat God bij geen mens in de schuld zal staan. Dat is niet wat Hij zegt. Hij zegt dat als je aan de armen geeft, je aan de Heere leent. Ik neem aan dat Hij daardoor bij jou in de schuld komt te staan.

Het is best een prettige gedachte dat wanneer ik voor God sta, er geen mensen zullen zijn bij wie ik een schuld heb die ik niet heb terugbetaald. In plaats daarvan zullen er mensen zijn die bij mij een schuld hebben en mij nooit hebben terugbetaald. Ik kom daar dus aan met een positief saldo aan bezittingen in het grootboek. Jezus zei dat we inderdaad zo moeten leven:

En Hij zei ook tegen hem die Hem uitgenodigd had: Wanneer u een middag- of avondmaaltijd houdt, roep dan niet uw vrienden, ook niet uw broers, en niet uw familieleden of rijke burens, opdat ook zij u niet op hun beurt terugvragen en het u vergolden wordt. Wanneer u echter een feest maaltijd gereedmaakt, nodig dan armen, verminkten, kreupelen en blinden. En u zult zalig zijn, omdat zij niets hebben om u te vergelden. Want het zal u vergolden worden in de opstanding van de rechtvaardigen.

LUKAS 14:12-14

Leef dus zo dat je niet bij anderen in de schuld komt te staan, maar dat zij bij jou in de schuld staan. Dan kun je deze wereld verlaten terwijl men jou per saldo iets verschuldigd is, in plaats van dat jij per saldo iets aan anderen verschuldigd bent. Zo verzamel je een schat in de hemel: door te geven en natuurlijk ook door te investeren in de dingen die in de hemel als waardevol gelden.

15

De vooruitziende onrechtvaardige rentmeester

De mier is wijs omdat hij naar de toekomst kijkt. Christenen zijn wijs als zij ook naar de toekomst kijken. Denk aan die gelijkenis die Jezus in Lukas 16 vertelde over de rentmeester. Het is een verontrustende gelijkenis, omdat het de gelijkenis van de onrechtvaardige rentmeester is, en er staan een paar dingen in waar mensen altijd moeite mee hebben.

Hij had de goederen van zijn meester verkwist en kreeg te horen dat hij ontslagen zou worden. Hij was nog niet ontslagen, maar dat zou gebeuren. Eerst moest hij rekening en verantwoording van zijn beheer afleggen, zodat zijn meester precies wist hoe de zaken ervoor stonden.

De man had toen waarschijnlijk nog een paar dagen voordat hij ontslagen zou worden. Jezus zei dat de man wist dat hij ontslagen zou worden, en hij dacht:

„Wat moet ik doen? Ik ben te oud om de kost te verdienen met greppels graven. Zwaar lichamelijk werk kan ik niet doen en ik schaam me ervoor te bedelen. Ik moet dus op de een of andere manier mijn toekomst op langere termijn veiligstellen.”

Hij zei:

„Ik weet wat ik zal doen.”

Hij nam de goederen van zijn meester, ging naar de mensen die zijn meester geld schuldig waren, verlaagde de schuld en zei:

„We beschouwen de schuld als afbetaald als je mij vijftig procent van het verschuldigde bedrag geeft.”

Hiermee wist hij zich geliefd te maken bij de mensen met wie hij een voordelige regeling trof, en in zekere zin kwamen zij daardoor bij hem in de schuld te staan. In dit geval verleende hij hun een grote gunst ten koste van zijn meester, maar hij verleende hun een grote gunst, zodat zij hem in huis zouden nemen, hem een baan zouden geven of wat dan ook, nadat hij werkloos was geworden. Dat was het idee.

Het interessante aan de gelijkenis, en ook het moeilijke eraan, is dat de meester eerder geamuseerd dan boos was. De meester zei: „Zo, jij bent behoorlijk slim, hè? Je hebt mijn spullen gebruikt om je toekomst op lange termijn veilig te stellen, om vrienden te maken die je zullen opvangen wanneer je later in de problemen zit, nadat ik je ontslagen heb.” Blijkbaar was de meester in kwestie door de handelwijze van deze man niet veel armer geworden. Hij verloor er een beetje geld door, maar de man won er heel veel mee. De meester had waarschijnlijk zo'n klein deel van zijn vermogen verloren dat hij vooral geamuseerd was. Maar het punt dat Jezus maakt, is dat de kinderen van deze tijd in financiële zaken soms wijzer zijn dan de kinderen van het licht. Hij zegt: bedenk eens wat de onrechtvaardige rentmeester deed. Wat deed hij? Hij wist dat hij nog maar korte tijd rentmeester zou zijn en dat hij daarna zonder werk zou zitten en gebrek zou lijden. Daarom gebruikte hij de korte gelegenheid die hem nog restte om voorzieningen te treffen voor zijn toekomst op lange termijn.

16

Geld beheren met het oog op de eeuwigheid

Jezus zegt:

En Ik zeg u: Maak uzelf vrienden met behulp van de onrechtvaardige mammon, opdat zij u, als u gebrek lijdt, zullen ontvangen in de eeuwige tenten.

LUKAS 16:9

Dat wil zeggen: wanneer je geld opraakt of wanneer je gelegenheid voorbij is. Volgens mij wordt hiermee bedoeld dat wij allemaal als die rentmeester zijn. Wij weten allemaal dat ons ontslag is aangezegd. Wij weten allemaal dat we zullen sterven. We

hebben maar een beperkte tijd om rentmeester te zijn over wat we hebben, en daarna houdt het op. Daarna gaan we op zoek naar een thuis voor de lange termijn, een eeuwig thuis.

Omdat we ons dus bewust zijn van de korte tijd die we in dit leven hebben, moeten we onze Meester niet bedriegen. De specifieke manier waarop de dienaar dat deed, wordt ons niet als voorbeeld voorgehouden. Het gaat erom dat hij de vooruitziende blik had om te zeggen: „Mijn werk hier zal binnenkort afgelopen zijn, en ik heb maar zoveel tijd om me op mijn blijvende toekomst voor te bereiden.” Dus deed hij wat hij moest doen.

Wat Jezus zegt, is dat je op die manier over dit leven moet denken. Met dit leven is het alsof je ontslagen wordt. Dat moment is niet zo ver weg. We leven betrekkelijk kort. Daarna ligt er die langdurige, blijvende toekomst in de eeuwigheid, waarover we ons zorgen moeten maken. Daarom zegt Hij: gebruik de mammon, gebruik het geld dat je nu hebt, op zo'n manier dat je in de gunst komt bij Iemand Die je in een eeuwige woning zal opnemen: God.

Jezus leert dat we in zekere zin als de mier moeten zijn. De mier weet dat de winter eraan komt. In zekere zin komt onze winter wanneer we sterven, en onze levensduur is de zomer waarin we daadwerkelijk iets kunnen doen om daarvoor voorzieningen te treffen. Daarom zouden we ons hele leven moeten besteden aan het beheren en, indien mogelijk, vermeerderen van Gods bezittingen die ons ter wille van Zijn Koninkrijk zijn toevertrouwd, en niet ter wille van onszelf. Wij verzamelen geen schatten voor onszelf, maar we mogen wel schatten verzamelen voor God, voor de behoeften van Zijn volk, enzovoort.

De Bijbel verbiedt ons niet om geld opzij te zetten en het voor een bepaald doel op de bank te hebben. Maar we moeten beseffen dat het geld van God is. Misschien is dit het geld waarvan Hij ons op onze oude dag wil laten leven, als Hij op die manier voor ons wil zorgen. Of misschien wil Hij dat we het te gelde maken en op Hem vertrouwen. We weten eenvoudigweg niet wat de toekomst brengt. Misschien zal Hij je niet eens zeggen dat je het te gelde moet maken, maar zal Hij het Zelf te gelde maken. Het punt is dat je op God moet vertrouwen.

Wat je ondertussen doet met de bezittingen die je in handen hebt, moet je doen met het oog op de tijd die eraan komt. Dan zul je terugkijken op de gelegenheden die je hebt gehad en zul je óf spijt hebben óf blij zijn met de manier waarop je die gelegenheden hebt benut. Als de mier de winter bereikt en de gelegenheden van de zomer niet heeft benut, zal hij reden hebben om daar spijt van te hebben. Dat geldt voor iedereen.

Als je bij de deur van de hemel aankomt en beseft dat je geen gelegenheden meer hebt om iets van Gods bezittingen te investeren of te beheren, omdat je op aarde ontslagen bent, dan zul je misschien wensen dat je wijzer had gehandeld, als je er niet wijs mee bent omgegaan. Dat zijn de lessen van de mier.

17

De verdorven mens die onheil sticht

Vers 12:

Een verdorven mens, een man van onrecht, gaat rond met valsheid van mond, knipoogt heimelijk, geeft een teken met zijn voeten en wijst met zijn vingers. In zijn hart zijn verderfelijke dingen, hij smeedt te allen tijde kwaad en hij brengt twisten teweeg. Daarom zal plotseling zijn ondergang komen, opeens zal hij gebroken worden, zonder dat er genezing voor is.

SPREUKEN 6:12-15

Ik weet niet precies aan wat voor soort man hij hier denkt. De man die met zijn ogen knipoogt, met zijn voeten schuifelt en met zijn vingers wijst — het klinkt niet alsof een van die dingen erg praktisch is. Misschien is hij daarom waardeloos. Hij heeft lichaamsdelen, maar hij gebruikt ze nergens voor wat waarde heeft. Hij wijst alleen maar met zijn vinger. Het zou beter zijn je vingers te gebruiken om iets goeds te doen. Dat levert meer op dan alleen maar te zitten, naar andere mensen te wijzen en doelloos met je voeten te schuifelen.

Ik weet echt niet precies wat het punt is. Het is duidelijk dat Salomo een bepaald model voor ogen heeft, een bepaald soort mens die hij kent en die aan deze beschrijving voldoet. Eén ding kunnen we zeggen: hij is een waardeloos mens. Daarom is niets van wat hij met deze lichaamsdelen doet — zijn mond, zijn ogen, zijn voeten, zijn vingers en zijn hart — iets waard. Hij verkwist zijn leven en veroorzaakt ondertussen moeilijkheden, misschien omdat hij niets uitvoert. Ik weet niet of hij iemand voor ogen heeft die niets uitvoert, of iemand die actiever is in het doen van slechte dingen. Hij beraamt voortdurend kwaad. Hij zaait tweedracht, maar het zal niet goed met hem aflopen. De verzen 16 tot en met 19 vormen een interessant kort gedeelte.

Deze zes haat de HEERE, ja, zeven zijn een gruwel voor Zijn ziel: hoogmoedige ogen, een valse tong en handen die onschuldig bloed vergieten, een hart dat zondige plannen smeedt, voeten die zich haasten om naar het kwade te rennen,

SPREUKEN 6:16-18

Zoals de man die zojuist werd beschreven.

een valse getuige die leugens blaast, en die tussen broeders twisten teweegbrengt.

SPREUKEN 6:19

Ook die laatste lijkt op de beschreven man.

18

De betekenis van getallenspreuken

Het is interessant dat de waardeloze man in vers 14 kwaad beraamt in zijn hart en tweedracht zaait. Dat zijn twee van de zeven dingen die God een gruwel vindt. Deze manier van spreken in vers 16 — „Deze zes haat de HEERE, ja, zeven zijn een gruwel voor Zijn ziel” — is een manier om te zeggen: „Ik ga je een lijst geven, maar het is een gedeeltelijke lijst. Ik geef je niet het precieze aantal. Zo uit mijn hoofd kan ik er zes of zeven bedenken. Misschien zijn er nog meer.” Als hij zou zeggen dat het er precies

zoveel zijn, zou hij zich min of meer vastleggen op een volledige lijst. Het zijn er zes — nee, zeven. Het lijkt op wat wij zouden zeggen: „zes of zeven”. We leggen ons niet echt vast op een precies aantal. Volgens mij zegt deze vorm: „Dit is een greep uit wat een veel langere lijst zou kunnen zijn, maar dit is het aantal dat ik ga opnoemen.”

Deze getallenspreuken komen ook elders voor. In feite staan ze vrij dicht opeen in Spreuken 30, waar veel van deze getallenspreuken voorkomen. Hoofdstuk 30, vers 18, zegt:

Deze drie dingen zijn voor mij te wonderlijk, ja, vier zijn er die ik niet kan vatten:

SPREUKEN 30:18

Daarna somt hij ze op. Vers 21 zegt:

Onder drie dingen siddert de aarde, ja, onder vier die ze niet kan dragen:

SPREUKEN 30:21

en dan worden er enkele opgesomd. In vers 24 staat:

Deze vier zijn het kleinst op aarde, maar wijs zijn ze, wijs gemaakt:

SPREUKEN 30:24

Daar verandert hij het getal niet. Sommige van deze getallenspreuken geven een precies aantal, en andere gebruiken de vorm „drie — nee, vier”. Bijna heel hoofdstuk 30 spreekt over twee dingen, drie dingen, vier dingen of iets dergelijks.

In de hoofdstukken van Salomo komt dit niet zo vaak voor als in die van Agur. Agur schreef hoofdstuk 30, maar we zien dat ook Salomo zulke uitspraken kan doen.

Deze zes haat de HEERE, ja, zeven zijn een gruwel voor Zijn ziel:

SPREUKEN 6:16

hoogmoedige ogen, een valse tong en handen die onschuldig bloed vergieten,

SPREUKEN 6:17

19

Zeven zonden die God verafschuwt

Waarom zegt hij „een hoogmoedige blik”? Waarom zegt hij niet gewoon „hoogmoed”? Ik weet het niet zeker, maar misschien komt het doordat mensen hun hoogmoed laten blijken door hun houding, door de uitdrukking op hun gezicht of iets dergelijks. God vindt het niet goed wanneer een man iets hoogmoedigs in zijn blik heeft, omdat dit de hoogmoed in zijn hart laat zien. Een nederige blik bewijst niet altijd dat hij nederig is, want een hoogmoedige man kan weten dat het soms in zijn voordeel is om nederig over te komen. Hij kan een nederige blik aannemen, maar een nederige man zal maar heel zelden een hoogmoedige blik aannemen. Hoogmoed is waar hij werkelijk op doelt, zoals die tot uiting komt in de manier waarop een man zich houdt, zich gedraagt en kijkt.

Dat lijkt op de „valse tong” uit vers 17 en op wat er in vers 19 staat:

een valse getuige die leugens blaast, en die tussen broeders twisten teweegbrengt.

SPREUKEN 6:19

Ik weet niet echt zeker wat het verschil is, behalve dat een valse getuige kennelijk iemand is die als getuige voor de rechtbank optreedt, iemand die in de rechtszaal liegt. Iemand anders kan gewoon de neiging hebben in elke situatie te liegen, maar het is duidelijk hetzelfde probleem.

„Handen die onschuldig bloed vergieten” verwijst duidelijk naar een moordenaar.

een hart dat zondige plannen smeedt, voeten die zich haasten om naar het kwade te rennen,

SPREUKEN 6:18

Een hart dat zondige plannen smeedt, is eenvoudigweg een slecht hart.

Adderengebroed! Hoe kunt u goede dingen spreken, terwijl u slecht bent? Want uit de overvloed van het hart spreekt de mond.

MATTHEÛS 12:34

Eerder, in hoofdstuk 4 en vers 23, stond:

Bescherm je hart boven alles wat te behoeden is, want daaruit zijn de uitingen van het leven.

SPREUKEN 4:23

Een hart dat slechte plannen beraamt, zal een slecht leven leiden.

Deze dingen haat God: mensen die erop gebrand zijn kwaad te doen, die in hun hart plannen maken om kwaad te doen en die het snel uitvoeren; mensen die andere mensen doden; mensen die liegen en bedriegen; en mensen die hoogmoedig zijn.

Het laatste in vers 19 is:

een valse getuige die leugens blaast, en die tussen broeders twisten teweegbrengt.

SPREUKEN 6:19

Dat is iets wat God haat, en misschien is dat van alles wat op de lijst staat datgene waaraan wij ons het waarschijnlijkst schuldig maken. Ieder van ons kan zich schuldig maken aan een hoogmoedige blik of misschien aan het vertellen van een leugen. Maar

de meesten van ons zullen niet rondlopen en mensen doden of slechte plannen beramen, met dat soort kwaad dat ons hele karakter doortrekt. Wij zijn christenen. Wij hebben een nieuw hart. Dat doen wij niet.

Maar iemand kan gemakkelijk, en bijna zonder het te beseffen, tweedracht onder broeders zaaien door te roddelen, of door te proberen mensen aan de ene vriendschap te onttrekken en hen een andere vriendschap binnen te trekken. Mensen die jaloers zijn op de aandacht die iemand aan een ander geeft, kunnen proberen die aandacht van die ander weg te trekken. Soms proberen mensen een wig tussen andere mensen te drijven. God wil dat Zijn kinderen één zijn en geen tweedracht hebben. Blijkbaar is het voor God bijzonder afschuwelijk wanneer er tweedracht onder Zijn kinderen is. Daarom heeft Hij totaal geen begrip voor degenen die deze veroorzaken. Hij vindt het gruwelijk, wat betekent dat het Hem absoluut tegenstaat.

Het volgende deel van hoofdstuk 6 gaat opnieuw in op het onderwerp van de verleidster en de overspelige vrouw. Dat is een terugkerend thema in dit gedeelte. We zullen later op dat deel van het hoofdstuk terugkomen.

Om verder te lezen

Alle bijbelteksten die in deze lezing aan bod komen, in de volgorde waarin ze gebruikt zijn.

- Spreuken 6:1-5
- Spreuken 6:1
- Spreuken 6:2
- Psalmen 15:4
- Spreuken 6:3
- Psalmen 37:21
- Spreuken 6:6-11
- Kolossenzen 3:23
- Spreuken 22:3
- 1 Korinthe 1:27
- Mattheüs 6:34
- Mattheüs 6:19

- Lukas 12:19
- Lukas 14:33
- 1 Timotheüs 6:17-19
- Mattheüs 11:18-19
- Handelingen 20:35
- 1 Timotheüs 6:18
- Mattheüs 6:19-20
- Mattheüs 19:21
- Lukas 12:33
- Mattheüs 25:40
- Spreuken 19:17
- Lukas 14:12-14
- Lukas 16:9
- Spreuken 6:12-15
- Spreuken 6:16-18
- Spreuken 6:19
- Spreuken 30:18
- Spreuken 30:21
- Spreuken 30:24
- Spreuken 6:16
- Spreuken 6:17
- Spreuken 6:18
- Mattheüs 12:34
- Spreuken 4:23

Lezing © Steve Gregg / The Narrow Path. Nederlandse vertaling © 2026 Vers voor Vers. De bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling, © 2010/2016 Stichting HSV.